

skladateľov hudobného romantizmu. Kolektív autorov takto spoločne z rôznych uhlov nasvietenia vytvára farbistý obraz a pred odbornú verejnosť predkladá vôbec prvú griegovskú monografiu vytvorenú a publikovanú na Slovensku. Konštatujem, že pod dohľadom skúsenej editorky a s jej vopred vyjasnenou koncepciou predstavou sa tak udialo navyše v špičkovej kvalite vedeckého traktovania a grafického spracovania.

Podobne aj jazyková úroveň a štylistická stránka rukopisu neostáva nič dlžná odbornému renomé zahraničných spoluautorov, ako autorít v danej oblasti poznania. Takýto text sa v našom prostredí objavuje len zriedka a je vzácnou príležitosťou zverejniť vedecké texty

muzikológov v pôvodine, ako aj v slovenskom preklade, následne ich dať k dispozícii praxi, akademickému prostrediu i študentom fakúlt umeleckého a teoretického zamerania. Kniha obsahuje bohatý dokumentačný a obrazový materiál, notové ukážky atď., dôležité pre úspešné odhaľovanie, resp. dešifrovanie ďalších významových vrstiev, estetických hodnôt a posolstva interpretovaných umeleckých diel. Dvojazyčné vydanie predurčuje publikáciu k recepcii súčasného stavu poznania prezentovaného na jej stránkach v širšom európskom muzikologickom a hudobnokultúrnom priestore.

Slávka Kopčáková

Jiří Kopecký – Lenka Křupková: *Provincial Theater and Its Opera. German Opera Scene in Olomouc, 1770 – 1920*

Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2015, 366 strán. ISBN 978-80-87895-52-8

Publikácia *Provincial Theater and Its Opera. German Opera Scene in Olomouc, 1770 – 1920* od dvojice autorov Jiřího Kopeckého a Lenky Křupkovej je výsledkom niekoľko-

ročného pramenného výskumu nemeckej opery v Olomouci. Prvé ucelené výsledky bádania tejto autorskej dvojice na uvedenú tému boli uverejnené v roku 2012 v podobe dvoch samostatných publikácií (Kopecký, Jiří: *Německá operní scéna v Olomouci I. 1770 – 1878*; Křupková, Lenka: *Německá operní scéna v Olomouci II. 1878 – 1920*, obidve publikácie vydala Univerzita Palackého v Olomouci, kde autori pôsobia na Filozofickej fakulte, na Katedre muzikológie). Nová spoločná publikácia je prepracovaným a rozšíreným vydáním v anglickom jazyku. Súčasťou publikácie je CD-Rom, ktorý obsahuje rozsiahle prílohy k publikácii.

Svojím názvom, ale predovšetkým obsahom sa táto monografia zaraďuje medzi najnovšie publikácie o provinčných divadlách (ide o dobové pomenovanie divadiel, ktoré existovali v 19. storočí mimo hlavných miest, mali spravidla polročnú hudobnú prevádzku a uvádzali činoherné a hudobnodramatické predstavenia), ktoré si boli v rámci strednej

Európy typovo podobné. Publikácia zároveň nesie znaky najnovších vedeckých prác z oblasti hudobného divadla v 19. storočí, ktoré sa vyznačujú celistvým historickým, sociálnym a kultúrno-spoločenským pohľadom, čo pre túto monografiu predstavuje pridanú hodnotu. Obsahuje totiž údaje nielen o divadelnej prevádzke, divadelných riaditeľoch a repertoári, ale aj systematicky vyhodnocuje pramenné údaje v historicko-spoločenských kontextoch a interpretuje opernú reflexiu na pozadí každodennej divadelnej prevádzky.

Vzhľadom na vysoký počet provinčných divadiel v strednej Európe bolo doposiaľ publikované len malé množstvo monografií. Práca autorov je preto dôležitým príspevkom k výskumu v danej oblasti. Ako uvádzajú, olomoucké divadlo fungovalo podobne ako množstvo ďalších mestských divadiel v rakúskych, rakúsko-uhorských či nemeckých mestách. Názov mestské divadlo sa vzťahoval na mesto a jeho obyvateľov, ktorí sa podieľali na jeho vybudovaní. Podobne ako v prípade ďalších českých a moravských miest, hovorili olomouckí mešťania po nemecky, a preto sa v divadle hralo v nemeckom jazyku.

V úvode publikácie s názvom „Theatre and City“ autori sumarizujú historické informácie týkajúce sa vojenskej a obrannej funkcie mesta Olomouc v 18. storočí, straty jeho pôvodnej úlohy a znovuzískania hlavnej pozície pod vplyvom politických udalostí. To všetko vplývalo na premeny tváre mesta a jeho obyvateľstva od druhej polovice 19. storočia a súviselo zároveň s jeho modernizáciou a industrializáciou. Následne autori opisujú dôležité dokumenty, ktoré boli poznačené vyššie spomínaným vývojom a slúžili na zabezpečenie dennej prevádzky olomouckého divadla. Patrili sem divadelné zmluvy, ktoré vymedzovali práva a povinnosti nájomcov divadelnej budovy (podľa autorov by mali byť správne nazývaní divadelní riaditelia alebo divadelní podnikatelia, keďže podľa zmlúv sa za prenájom budovy od 80. rokov 19. storočia neplatilo), ako aj ďalšie mestské nariadenia. Autori otvorene priznávajú absenciu niektorých primárnych prameňov a zároveň s odvahou rekonštruujú dejiny divadelnej budovy s pomocou sekundárnych prameňov. V záve-

re úvodu uvádzajú údaje o dĺžke a priebehu divadelnej sezóny, fungovaní divadelného orchestra, o kontrole zo strany mesta a o systéme predplatného.

Nasleduje stať „Olomouc Opera between 1770 and 1830“, ktorá sa zaoberá opernou prevádzkou v divadelnej budove postavenej v roku 1770. Tento rok určili autori ako začiatok stabilnej divadelnej prevádzky v meste, resp. považujú ho za medzník v olomouckej divadelnej histórii, nakoľko došlo k obmedzeniu striedania sa divadelných riaditeľov. Budova z roku 1770 (podľa dochovaných popisov drevená a stavebne jednoducho riešená) s názvom Mestské kráľovské národné divadlo v Olomouci (Städtisches königliches Nationaltheater in Olmütz), bola postavená na Dolnom námestí a slúžila okrem divadla aj na tanečné zábavy. Autori opisujú repertoár a publikum podľa dochovaných prameňov, pričom exaktne dopĺňajú poznatky zo staršej domácej odbornej literatúry. Nadväzujú tak na známe skutočnosti a zároveň ich interpretujú vo svetle novozískaných poznatkov.

Nasleduje časť venovaná divadelnej budove z roku 1830 s názvom „New Theatre on the Upper Square“, postavenej podľa plánov viedenského architekta Josefa Kornhäusela a pomenovanej ako Kráľovské mestské divadlo v Olomouci (Königlich-städtisches Theater in Olmütz), ktorá svojím rozsahom tvorí jadro celej publikácie. V roku 1831 bola v divadle otvorená spoločenská sála Reduta. Táto budova existuje dodnes, prešla viacerými rekonštrukciami a je sídlom Moravského divadla a Moravskej filharmónie.

Od tejto časti členia autori svoju publikáciu podľa jednotlivých nemeckých a rakúskych divadelných riaditeľov a ich pôsobenia v divadle do roku 1920, t. j. do nástupu českého divadla. Názvy jednotlivých úsekov opatrili odbornými a zároveň pútavými podtitulmi vyjadrujúcimi obsah textu. Jemnejším vnútorným členením na etapy zároveň „kopírujú“ historické kultúrno-spoločenské a politické dianie. Niektorí z olomouckých riaditeľov patrili podľa autorov k úspešným protagonistom nemeckej opernej scény, iní na nej zanechali negatívne stopy. Cieľom všetkých však bolo uspieť u platiaceho pub-

lika. Z tých úspešnejších uvedieme aspoň mená ako bol Karl Burghauser, Friedrich Blum, Ignatz Czernits, Carl Joseph von Bertalan, Robert Müller, Carl Stick, Carl Berghof, Stanislaus Lesser, Leopold Schmid a ďalší. Pôsobenie všetkých riaditeľov autori vložili do historicko-politickej situácie mesta a krajiny, ktorá v rokoch 1848 – 1849 prechádzala revolučným obdobím a vďaka prítomnosti samotného cisára v Olomouci v mesiacoch október 1848 až máj 1849 sa priamo dotkla fungovania a repertoáru divadla. Od druhej polovice 19. storočia autori komentujú dianie na nemeckej scéne v súvislosti so vzrastajúcim českým kultúrnym životom a zvažujú jeho vplyv na uvádzaný repertoár. Obdobie 20. storočia prináša so sebou nielen zmeny v divadelnej prevádzke pod vplyvom prvej svetovej vojny, ale aj vyostrejajúce sa snahy o vznik nového Československého štátu. Autori zaznamenávajú poslednú nemeckú sezónu v divadle a následné odovzdanie divadla do rúk českých predstaviteľov.

Po rozsiahlej časti venovanej pôsobeniu divadelných riaditeľov sa autori venujú samotnému opernému repertoáru a jeho kritickému reflexii pod názvom „The Opera Repertoire and Its Critical Reflection at the Time“. Stručne opisujú vývoj opernej produkcie od konca 18. storočia, prechod od singspielu k opere, udomácnenie talianskej a veľkej francúzskej opery v Olomouci, a nakoniec začiatky modernej opery. Následne analyzujú uvádzaný repertoár podľa skladateľov a krajiny pôvodu. Ako pomenovanie používajú označenia nemecká opera, francúzska opera, talianska opera, pričom vyhodnocujú najviac uvádzaných skladateľov a reflexiu ich tvorby. Na záver píšú o uvádzaní českej a slovanskej opery. Zistené poznatky o uvádzanom repertoári autori vyhodnocujú v zrkadle najnovších vedeckých poznatkov o hudobnom divadle v danom období, pričom nezostávajú len pri opisovaní operných kritík, ale v súlade s vedecky korektným postupom dopĺňajú aj informácie napísané „medzi riadkami“. V rámci celkového hodnotenia repertoáru konštatujú autori silný vplyv zo strany Viedne, spôsobe- ný politickou situáciou. Každá novo uvedená opera musela byť preto „overená“ niektorým

z viedenských divadiel a divadelný riaditeľ veľmi dbal na výber „správnych“ noviniek.

Záverečné časti publikácie ako „Opera Staging Practice in the Olomouc Theatre“ obsahujú zistené poznatky o opernej inscenačnej praxi v olomouckom divadle, ďalej pod názvom „Singers of the Municipal Theatre in Olomouc“ prehodnocujú spevácky súbor spolu s dobovým sociálnym a spoločenským postavením mladých a začínajúcich sólistov. Celkom na záver sa v časti „Audience of the Municipal Theatre in Olomouc“ autori zaoberajú nad zložením publika, ktoré pravidelne navštevovalo olomoucké divadlo. Opisujú sociálne rozdelenie v rámci hľadiska, ako aj zmeny v zložení publika na konci 1. svetovej vojny.

Obraz olomouckého divadla, vrátane pôsobenia divadelných riaditeľov a uvádzaného operného repertoáru, by nebol úplný bez zmienky o tých, ktorí sa menovite zaslúžili o umeleckú produkciu. Autori publikácie vyriešili uvedenie týchto dôležitých informácií veľmi vhodne. Pripravili pre odborné publikum samostatné CD, ktoré je súčasťou publikácie. V rámci neho spracovali dve prílohy rozdelené do dvoch samostatných súborov. Prvý súbor obsahuje zoznamy umeleckých členov speváckych spoločností (tak sólistov, ako aj zboristov), vrátane mien dirigentov a režisierov, zoradených podľa po sebe nasledujúcich sezón. Zoznamy pozostávajú z úvodu, vysvetliviek a poznámok pod čiarou. Údaje v zoznamoch sú zhromaždené podľa dobovej tlače, divadelných cedúľ a ďalších pramenných materiálov. Záznamy z obdobia 1830 – 1920 (t. j. od postavenia novej divadelnej budovy na Hornom námestí), resp. od roku 1847, sú vďaka dostupným prameňom kompletnejšie než záznamy z predchádzajúcich rokov. Mená jednotlivých členov sú doplnené o označenie tzv. „speváckeho oboru“ (podľa dobového označenia), do ktorého boli speváci angažovaní.

Druhý súbor obsahuje zoznam operného repertoáru z rokov 1770 – 1920. Z veľkej časti pozostáva zo záznamov, ktoré vytvorila Jitka Balatková (presne roky 1800 – 1920). Existujúce záznamy autori preverili a doplnili s pomocou Jiřího Štefanidesa. Roky 1770 – 1799 boli vytvorené autormi publikácie.

Publikáciu *Provincial Theater and Its Opera: German Opera Scene in Olomouc, 1770 – 1920* hodnotíme ako veľmi prínosnú. Jej text je výsledkom rozsiahleho pramenného výskumu, pričom doplnenie nevyhnutných príloh ako je zoznam prameňov, dobovej a súčasnej odbornej literatúry, zvyšuje jej prínos pre súčasných operných historikov a teatrologov. Zvolená anglická jazyková mutácia publikácii zabezpečí rozšírenie poznatkov o nemeckej opere v Olomouci do zahraničia a technické riešenie príloh na priloženom CD-Rom

uľahčí čitateľom oboznámenie sa s výsledkami zostavenia databázy hracieho plánu operných predstavení v nemeckom jazyku. V súčasnosti sa pripravuje vydanie publikácie v nemeckom jazyku, vydavateľom bude nemecký Sudeten-deutsches Musikinstitut v Regensburgu. Autori Jiří Kopecký a Lenka Krupková tak budú mať príležitosť prezentovať výsledky svojho výskumu aj v odborných kruhoch nemeckej muzikológie a teatrologie.

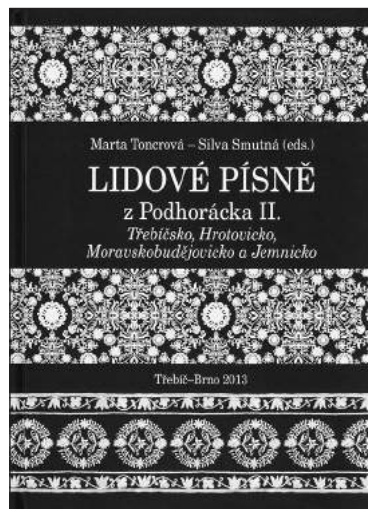
Jana Laslavíková

Marta Toncrová – Silva Smutná (eds.): Lidové písně z Podhorácka II. Třebíčsko, Hrotovicko, Moravskobudějovicko a Jemnicko

Třebíč; Brno : Muzeum Vysočiny Třebíč; Etnologický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., Praha – pracoviště Brno, 2013, 512 strán. ISBN 978-80-86894-25-6

Publikácia *Lidové písně z Podhorácka II* je ďalším pokračovaním pramennej edície v podobe trojdielnej objemnej piesňovej zbierky z Podhorácka od editoriek Marty Toncrovej a Silvie Smutnej. Je výsledkom spolupráce dvoch inštitúcií – Muzea Vysočiny v Třebíči a Etnologického ústavu Akademie věd České republiky v Prahe – pracoviště Brno.

Druhý diel tejto piesňovej zbierky prináša piesňový repertoár z juhozápadného Podhorácka – mikroregiónu, ktorý v úvodnej štúdii konkretizuje M. Toncrová ako okolie miest Třebíč, Hrotovice, Moravské Budějovice a Jemnice. Na rozdiel od prvého zväzku sú k jednotlivým rukopisným zápisom piesní pripojené aj odkazy na varianty vo vybraných tlačенých zbierkach (napr. zbierky Františka Bartoša, Vratislava Bělíka, Františka Sušila, Olgy Hrabalovej, Janka Blahu a ď.). Okrem rukopisných zápisov sú do tohto dielu vradené aj vybrané publikované piesne, zväčša z obdobia začiatku druhej polovice 20. storočia. Hlavným cieľom edície je opätovné navrátenie piesní do oblastí, v ktorých sa pôvodne spievali, a znovuoživenie miestnych folklórnych tradícií.

Spolu je v tejto piesňovej zbierke zachytených 284 piesní zo 45 lokalít. Piesne sú rozdelené do ôsmich žánrových okruhov. Dokopy tu môžeme nájsť piesňové zápisy od 37 zberateľov. Piesňové zápisy boli vybrané prevažne z rukopisných fondov Etnologického ústavu AV ČR v Prahe – pracoviště Brno a pochádzajú zo zberov zväčša z prvej polovice 20. storočia. Tento materiál je doplnený